tolleaegsest suurem. Nagu näha prof. Stieda kaebeist, valitsesid tol ajal arvuliselt toiduainete-kauplused, mis moodustasid ligikaudu 30% kõigist kaubandusettevõtteist. Toiduainete-kaupluste arv on nüüd kasvanud peaaegu 7,5-kordseks, s. t. 650% võrra endisega võrreldes, kusjuures elanikkude arv on suurenenud vaid 67% võrra. 1878. a. teostatud uuringu käsitleja tähendas tervishoiu-vastaste tingimuste peale, milledes tolle aja kaupmehed ajasid oma äriasju nois väikekaubanduslikes toiduainete-kauplusis. Praegu teame, et uuesti avatavad toiduainete-väikekauplused korraldatakse järjest suureneva võistluse mõjul juba kõigi sanitaartehnika nõuete kohaselt.

Meie linna välisilme on veelgi ühes suhtes muutunud selle poole aastasaja jooksul. Meil pole enam noid „juudipoode", milledest kirjutas prof. Stieda, mis silma paistavad juba kaugelt ja kohe esile kutsuvad kujutluse millestki lohakast jne. Kuid kõigil on veel meeles putkade rida n. n. vanakraamiturul Kivisilla juures, kus esimesil rahuaastail peale ilmasõda võis tõesti leida kõiki tarvilikke materjale ja kaupu, peaasjalikult tehnilisi tarbeasju, mida polnud sugugi suurkauplusis ja muis soliidseimais asutisis. Kuid selle järele, mil määral jalule seati ühendus välismaaga, hakkas suurenema ka tööstuslik toodang, ja kuivõrt revolutsiooni ajal oma ulatuses vähenenud kapital hakkas järjest suuremal mõõdul mahutuma kaubandusse, seda rohkem tekkis soliidseid suurkauplusi ja ladusid. Samad putkad on hakanud kaotama ka varemini olnud välisilme, kuna mõned on meie ajaks oma tegevusegi lõpetanud. Kuid samal ajal äratab veel tähelepanu ülaltoodud tabeleis esinev arv, s. o. ettevõtted, mis kauplevad vanakraamiga — arvuliselt 106; me näeme, et see arv koosneb 24 ettevõttest, mis kauplevad vana rauaga, 75 — üldse igasuguse vanakraamiga ja 7 — vanade rõivastega. Selles tuleb näha veel üsna tunduvat üleelatud sõja- ja revolutsiooniaegade mõju. Paljusid neist etteettevõtteist — 75 hulgast — nimetatakse harilikus kõnekeeles komisjonikauplusiks, milledes müüakse komisjonile jäetud asju inimesilt, kes liiguvad tulundusliku heakäekäigu redelil alla, mitte üles. 1923. a. polnud me seega veel mitte üle tollest ebameeldivast ja ühiskondlikule teadvusele rõhuvast nähtusest.

Kaubandusettevõtete käibed. Linna kaubandusliku tegevuse hinnangus pakub see küsimus erilist huvi, kusjuures küsimuse täielikumaks mõistmiseks oleks eriti tähtis olnud teada ka äri aluseks olevate kapitalide määra. Tõelikult aga peab nende andmete ümbertöötamisel silmas pidama, et teated ettevõtete käivete üle on antud meie ankeedis kõigil juhtudel, kuid nad kannavad hindamise iseloomu, ei kujuta aga endist raamatupidaja väljavõtet äriraamatuist. Teated põhikapitalide üle aga puuduvad, kuna juba alguses eeldati, et ankeedi selliseile küsimusile ei võimaldu soovitud vastuste saamine. Kaubandusettevõtete päevased keskmised käibed kaubandusharude ja -liikide järele on näidatud artikli lõpul leiduvas sellekohases eritabelis. Sealt näeme, et esimesel kohal seisavad kaubanduslikkude käivete poolest arusaadavalt pangad ja kindlustusseltsid, teisel — toiduainetekauplused, kolmandal — keemiasaaduste- ja rohukauplused jne. Mitte arvestades pankade ja kindlustusseltside käibeid, saame kõigi ettevõtete kohta keskmise päevaste käivete summa — 4 612 280 Emk. ehk — arvates aastas 300 äripäeva — 1 384 milj. marga ümber aastas. Ligi arvates ka pangad kindlustusseltsega — 13 233 milj. mk. aastas. Nii näeme, et ilma pankadeta on meil kaubandusliku aparaadi käibed ligi 60% suuremad kõigi töösttusettevõtete üldtoodangu väärtusest. Kui arvestada aga ka pankade käibeid, ületavad kaubanduslikud käibed tööstuse toodangusumma 15,1-kordselt.

Tartu, lk. 526